

Ovocná krajina

pro klimatickou změnu a biodiverzitu

Informace o činnosti ČSOP v rámci projektu
Text a foto: Ing. Martin Lípa,

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Proč chránit staré ovocné odrůdy a obnovovat aleje i sady

Je to naše historie

Ovocný strom je součástí krajiny

Starý sad je místo pro druhy

Staré odrůdy mají pestré vlastnosti

Důvod pro vznik projektu = úbytek alejí a sadů v krajině

Zarůstání sadů

Chybí kvalitní řez

Aktivní likvidace cenných stromů

Špatná péče o výsady

Důvod pro vznik projektu

► = přes značné finanční prostředky se nedaří udržet dostatek alejí a sadů

- Trvá to dlouho než strom doroste do plné hodnoty
- Strom plní funkce cca od 40-60 let věku
- → prodlužovat životnost starších výsadeb
- → zakládat nové výsadby na vhodných místech
- → o nové výsadby správně pečovat

Příklad sadu, který se bez masivního zásahu změní z ostrova biodiverzity na bezcenné chrošτί nebo ložisko šíření invazních druhů.

Ovocný strom musí být v krajině alespoň 80-100 let aby dobře naplnil potřebné funkce

Příčiny slabého využití potenciálu ovocných stromů

► Základní uvědomění o hodnotě sadů je vysoké, ale praxe je slabá

- Jsou obtížně dostupné zdroje informací o vlastnostech odrůd
- Technologické znalosti pěstování velkých ovocných stromů jsou málo rozšířené
- Chybí praktický výcvik a povědomí o odlišnostech nároků ovocných druhů
- Malé využití ovoce a následně slabá motivace k udržení výsadeb ve vhodném stavu
- Slabá příprava a plánování nových výsadeb
- Biotop alejí a sadů není v českém prostředí nijak ukotven legislativně a v územně plánovací praxi

Přes nemalé prostředky vynaložené v minulosti, zelená infrastruktura krajiny není budována

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Projekt – partneři a hlavní cíl,

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Ovocná krajina pro klimatickou změnu a biodiverzitu Obstlandschaften für Klimaschutz und Biodiversität

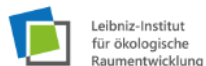
Hlavní cíl projektu / Hauptziel des Projektes

Cílem projektu je zachovat staré odrůdy ovocných stromů, zlepšit stav alejí i sadů a posílit biologickou rozmanitost zemědělské krajiny. Veřejnost bude informována o výsadbě a údržbě sadů se starými odrůdami ovocných stromů. Toho má být dosaženo propojením příslušných zúčastněných stran a přeshraničním přenosem znalostí.

Das Projekt zielt darauf ab alte Obstbaumsorten zu erhalten und die Biodiversität der Agrarlandschaft zu stärken. Die Öffentlichkeit wird über die Anpflanzung und Pflege von Streuobstbeständen mit alten Obstbaumsorten aufgeklärt. Dies soll durch Vernetzung der relevanten Akteure und grenzüberschreitenden Wissenstransfer erreicht werden.

Leadpartner:

IÖR Leibniz-Institut für ökologische
Raumentwicklung e.V. Dresden

Projektpartner:

Český svaz ochránců přírody
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
Landschaftpflegerverband Sächsische Schweiz-Osterzgebirge e.V.

Termín realizace / Realisierungszeitraum: 1. 1. 2025 – 31. 12. 2027

Celkové náklady projektu / Gesamtkosten des Projektes: 1.157.687,35 Euro

Mehr Informationen über das Programm finden Sie auf unserer Website!
Více informací o programu najdete na našich webových stránkách!

Projekt –územní rozsah, výstupy, cílové skupiny,

- ▶ Indikátory projektu
- ▶ společně organizované přeshraniční veřejné akce: 22 celkem za projekt
- ▶ organizace zapojené do přeshraniční spolupráce: 4 organizace
- ▶ společně vypracované strategie a akční plány: 1 strategie
- ▶ Rozloha ploch, na nichž jsou uplatňována společná řešení na zachování a podporu biologické rozmanitosti v České republice 5 ha
- ▶ **Další výstupy garantované ČSOP:**
 - ▶ **Zařazení lučních sadů ze Saska do databáze genofondových ploch**
 - ▶ **Popisy odrůd a jejich zařazení do databáze**
 - ▶ **Publikace článků na www.stareodrudy.cz a spuštění česko-německé verze**

Cílové skupiny

- Zahrádkáři, zemědělci, lesníci a jiní majitelé sadů a alejí velkých ovocných stromů
- Producenti a zpracovatelé ovoce a ovocných produktů
- Zástupci státní správy, samosprávy a dalších zadavatelů veřejných prací
- Odborníci pomologové, studenti středních a vysokých škol

Projektový tým ČSOP

- ▶ Ing. Kateřina Štrossová e-mail: katerina.strossova@csop.cz
 - ▶ hlavní koordinátorka realizace projektu za ČSOP
- ▶ Ing. Michal Pašek e-mail: michal.pasek@csop.cz
 - ▶ vedoucí realizace databází a informačních zdrojů
- ▶ Adina Berenika Němcová, DiS. e-mail: adina.b.nemcova@csop.cz
 - ▶ vedoucí terénní realizace projektu v České republice
- ▶ Mgr. Petra Andrékovics Milerová e-mail: petra.milerova@csop.cz
 - ▶ vedoucí administrace projektu
- ▶ **Na realizaci projektu se podílejí desítky dalších jednotlivců i organizací**

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

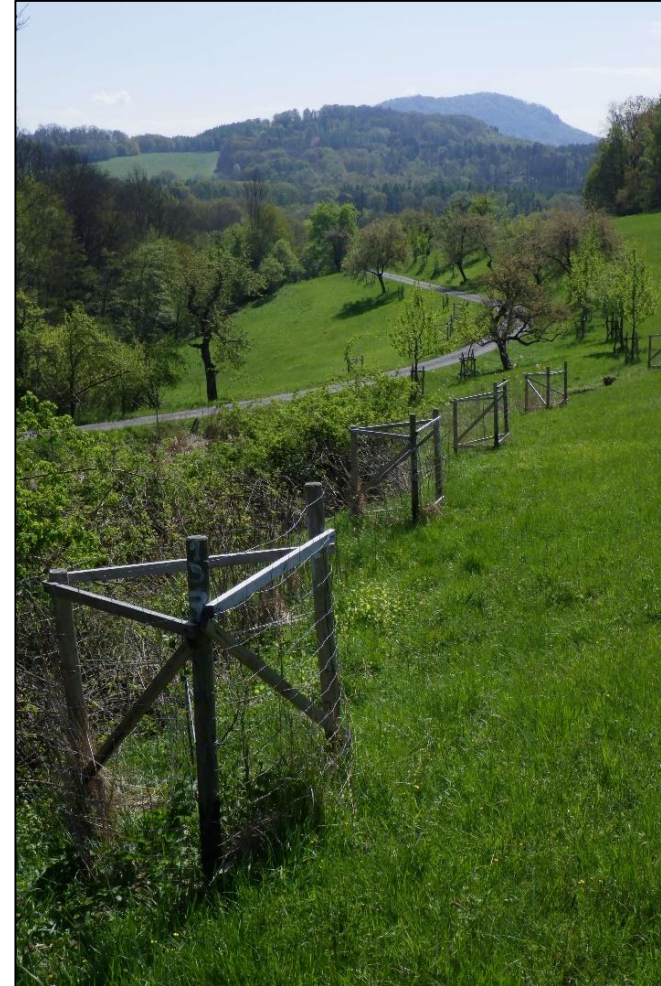
Části projektu a projektové výstupy - terén

- ▶ Praktické semináře a exkurse
 - ▶ Sázení a zabezpečení stromů, řez stromů a péče o aleje a sady
 - ▶ Sklizeň a zpracování ovoce
- ▶ Průzkum biodiverzity
 - ▶ Inventarizace volně žijících druhů živočichů a rostlin
- ▶ Hodnocení dalších ekosystémových služeb
 - ▶ Produkce biomasy, úprava mikroklimatu a další – garantuje UJEP a IÖR
 - ▶ ČSOP dodává lokality a jejich historii

Hlavní lokality pro práci s veřejností v České Republice

- Karlovarský kraj – Školní botanická zahrada v Dalovicích
- Ústecký kraj – Muzeum v přírodě Zubrnice
- Liberecký kraj - genofondové sady v Nedvězí

Celkem je smluvně zapojeno 13 alejí a sadů

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Smluvní účastníci projektu – Česká republika

- ▶ Smluvní účastník =
 - ▶ jednotlivce/organizace z cílové skupiny
 - ▶ Podepsal dohodu o realizaci projektu
- ▶ Přínos pro projekt
 - ▶ Poskytování zpětné vazby
 - ▶ Přenos výsledků do praxe (multiplikace)
- ▶ Přínos pro účastníky
 - ▶ Péče o lokality
 - ▶ Tříleté školení a výcvik

Projektové výstupy webové stránky- stareodrudy.cz/

► = velká informační samoobsluha – přístup zdarma

- Databáze odrůd → pomůcka pro výběr správné odrůdy
- Databáze ploch → tip kde se dá něco okouknout
- Literatura → ke stažení v pdf formátu (historické i nové tituly)
- Média → Audio a videopříspěvky
- Kontakty → seznam dodavatelů, kterým důvěřujeme
 - Územní působnost + okruh činností
- Zpracování → recepty a nápady na zpracování ovoce
- Biodiverzita → postřehy k jednotlivým skupinám druhů ovocných výsadeb
- **Stránky budou obohaceny o příspěvky – výsledky projektu**

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Projektové výstupy – databáze genofondových ploch

► = výsadby pro uchování odrůd

- Databáze je nástrojem kontaktu veřejnosti s výsadbami
- Budou zařazeny nové plochy v zájmovém území
- Genofondové plochy poslouží:
 - Jako modelové příklady dobré praxe
 - Jako zdroj ovoce pro výstavy a semináře
 - Jako zdroj poznání vlastností málo známých odrůd
- Je k dispozici terénní informační systém jako propojení databáze ploch a odrůd
- **Databáze bude přeložena do německého jazyka**

Krvavka veliká

www.stareodrudy.cz

4

genofondová plocha
Hlupice

Projekt „Ukázková ovocná alej Hlupice – dovybavení, údržba a rozšíření“ podpořil Ústecký kraj v oblasti podpory Rozvoj ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO) na území Ústeckého kraje na rok 2016.

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Projektové výstupy – databáze odrůd

► = encyklopedie informací o odrůdách

- Databáze je nástrojem kontaktu veřejnosti s odrůdami
- Budou zařazeny nové odrůdy (včetně důležitých v Sasku)
- Budou zařazeny nové informace získané od saských kolegů
- Informace o odrůdách poslouží:
 - Jako nástroj pro výběr vhodné odrůdy
 - Jako zdroj informací pro laiky i odborníky
 - Jako podnět pro diskusi o známých i méně známých odrůdách
- Databáze zpřístupňuje informace kdekoliv a kdykoliv je potřeba
- **Databáze bude přeložena do německého jazyka**

Projektové výstupy – strategie

- ▶ pracovní název: Strategie pro zlepšení stavu zatravněných výsadeb velkých ovocných stromů jako nástroje ke zmírnění následků klimatické změny a poklesu biodiverzity zemědělské krajiny
- Strategie je nástrojem alokace prostředků ke zlepšení stavu zemědělské krajiny
- V Sasku je již zpracovávána a proto ji projekt bude doplňovat
- Pro českou stranu to bude zcela nový dokument
- **Strategie je určena zejména pro finanční zdroje a žadatele o podporu**

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Akce 2025 pro širokou a odbornou veřejnost

► Dále jsou uvedeny činnosti na kterých se ČSOP přímo podílel

- Semináře k sázení a řezu stromů
- Exkurse za biodiverzitou v sadech
- Společné mapování a semináře k určování odrůd
- **Slavnosti lučních alejí a sadů**

Semináře k sázení a řezu stromů

► = výcvik široké veřejnosti k přímé péči o stromy

- Dippoldiswalde 11.3.2025 – řez stromů pod vedení saského lektora (Holger Weiner)
- Novosedlice 25.3.2025 – výsadba a zabezpečení proto zvířatům pod vedením českých lektorů (Michal Pašek, Adina Němcová, Jefim Němec, Kateřina Štrossová, Martin Lípa)
- Dalovice 5.4.2025 – řez stromů (Michal Pašek, Adina Němcová, Jefim Němec, Martin Lípa)
- Semináře poukázaly na rozdílné podmínky na obou stranách hranice
- **Pro lektory ČSOP byly velmi užitečné i neformální výměny zkušeností**

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen - Tschechien | Česko - Sasko

Exkurse za biodiverzitou v sadech

► = představení biodiverzity široké veřejnosti

- Zubrnice 21.6.2025 – akce Živý sad
- pod vedením českého lektora (Michal Holec UJEP)
- 30 volných míst zcela zaplněno účastníky všech věkových kategorií
- Nízkoprahová akce:
 - Upozornění na to že sad nejsou jen jablka
 - Budování vztahu k volně žijícím populacím
- Prostředí skanzenu se ukázalo jako velmi vhodné
- **Představení biodiverzity veřejnosti má větší potenciál než jsme očekávali**

Společné mapování a semináře k určování odrůd

► = výměna zkušeností mezi odborníky

- Dalovice 17-19.6.2025 pod vedení Anette Braun Lüllemann, Michal Paška a Zdeňka Buzka
 - Mapování a určování třešní – Ústecký a Karlovarský kraj
- Zubrnice 19.8.2025 M.Pašek, Z.Buzek, V.Ptáček, K.Schwartz, R.Frenzel, D.Figura, H.Niese
 - letních odrůdy - Ústecký kraj s dovozem vzorků i z další částí projektového území
- Výstup: dokumentace neznámých odrůd, návrhy na záchranné přenosy odrůd
- **Byla identifikována témata pro další semináře v rámci projektu**

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen - Tschechien | Česko - Sasko

Slavnosti lučních sadů

► = představení projektu nejširší veřejnosti

- Den Sasů Sebnitz 6.-7.9.2025
- Slavnost ovocných sadů Dippoldiswalde 21.9.2025
- Výstava ovoce a jeho ochutnávka
- Poradenství
 - Předávání informací cílovým skupinám
 - Sběr informací
- **Další akce je plánována na 18.-19.10. v Zubrnicih**

Interreg

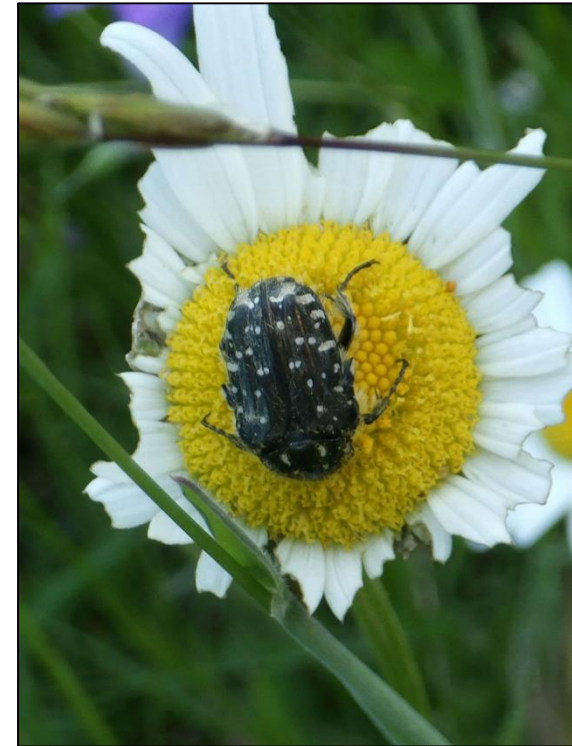

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen - Tschechien | Česko - Sasko

► Činnosti realizované zaměstnanci projektu a smluvními účastníky

- Péče o plochy zařazené do projektu
- Sběr informací v terénu
- Dokumentace a popis plodů
- **Příprava informačního portálu**

Péče o plochy

► = udržování v modelovém stavu

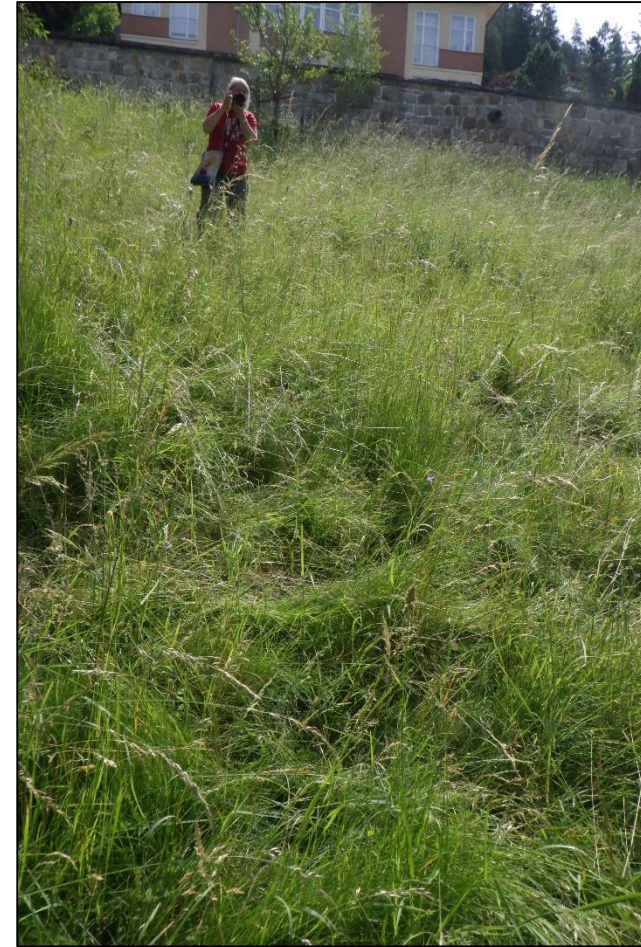
- Dosadby stromů
- Výchovný, udržovací a zmlazovací řez
- Údržba bylinného patra
- Modelový stav je klíčový pro:
 - Sběr dat o biodiverzitě
 - Prezenci potenciálu a motivaci veřejnosti
- Plochy jsou zdrojem ovoce pro výstavy a zpracovatelské semináře
- **Je to prostředek pro zapojení smluvních účastníků projektu**

Sběr informací v terénu

► = prvotní dosud nepublikovaná data

- Ekosystémové služby (garantováno IOER a UJEP)
- Sledování biodiverzity
- Pěstitelské informace vázané k jednotlivým odrůdám
- **Zaměřeno zejména na deficitní informace**

Dokumentace a popis plodů odrůd

► = laboratorní i terénní dokumentace

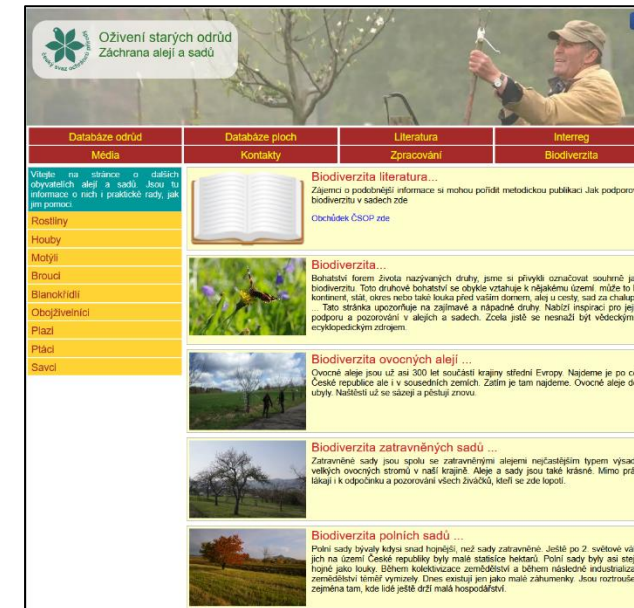
- Fotodokumentace zaměřená na pomologické znaky
- Morfologický popis a organoleptické hodnocení
- Děkujeme JKI za zpřístupnění genofondových kolekcí
- **Dokumentace zaplňuje zásadní informační mezery**

Příprava internetového portálu

► = www.stareodrudy.cz

- Konsolidace aktuálních dat
- Software řešení dvojjazyčného prostředí
- Testování nových řešení
- Shromažďování nových dat:
 - Excerpce literatury
 - Prvotní data z terénu
- Diskuse o grafickém řešení
- **Je to zásadní výstup projektu**

Závěrem - jak se můžete zapojit do projektu

- ▶ Jako vlastník alej či sadu v zájmovém území.
- ▶ Jako účastník seminářů, workshopů a slavností.
- ▶ Jako dodavatel vzorků ovoce ze zájmové oblasti pro výstavy nebo mapovací akce.
- ▶ Jako dodavatel údajů o odrůdách.
- ▶ Jako dodavatel receptů na zpracování ovoce, či publikací o odrůdách a ovocnářství.
- ▶ Jako odborník na sběr dat o biodiverzitě alejí a sadů.
- ▶ Jako student – účastník mezinárodního týmu nebo zpracováním semestrální a diplomové práce
- ▶ Jako pedagog se svými žáky.

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Děkujeme všem, kteří s námi:

Ošetřují o staré stromy

Sází nové stromy

Oživují staré odrůdy

Pečují o výsady

Děkuji za pozornost

- ▶ Ing. Martin Lípa (text a fotografie)
- ▶ ec.meluzina@volny.cz
- ▶ Vedoucí EC Meluzína RCAB
- ▶ Zástupce smluvního účastníka projektu

